

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۴/۱۰/۰۱

نجیب الله پتمن

نیوکه یا انتقاد

،زه نیوکه خوښوم، دا تاسو پیاوړی کوي،،

(لي برون جیمز)

انتقادي فکر څه دی؟

زیاتره وختونه چې مور د "انتقادي" لغت کاروو، زموږ هدف "منفي کړنې او تیروتنو موندل" وي. دا هغه احساس دی چې مور په ذهن کې لرو، د بېلګې په توګه، کله چې د مور-پلار یا ملګري څخه ګیله کوو چې ولې زموږ په اړه غیرعادلانه نیوکه کوي. خو "انتقادي" بله معنا هم لري، یعنی "ماهرانه قضاوت یا څارنه کول په پام کې نیول او په کار اچول". په دې معنی، انتقادي فکر یعنې روښانه، څرګنده او ځیرکتیا سره فکر کول دي.

په دقیق ډول، انتقادي فکر عمومي اصطلاح ده چې پوهنیز مهارتونه او فکري شننې په پراخه توګه پکې کارول کېږي، کوم د دې لپاره اړین دي چې تاسو اغیزمن دلایل او د حقایقو ادعاوې وپېژنئ، څېړنه او ارزونه یې وکړئ؛ شخصي اټکلونه، ذهني او یو اړخیز قضاوتونه کشف او له منځه یوسي؛ د یوې پایلې د ملاتړ لپاره پریکنده قانع دلایل جوړ او وړاندې کړئ؛ او د دې په اړه معقول او د عقل سره سمې پرېکړې وکړئ په څه چې باور کېږي او څه باید وشي.

نیوکه یا انتقاد، که رغونکي وي یا توند او تریخ وي، هغه څه دي چې مور ټول یې په ژوند کې تجربه کوو. دا وخت ناوخته شخصي، نارامه کونکي او حتی ځورونکي بنکاري. په هر حال څه به پېښ شي که پر نیوکو د یوه سپکاوي یا برید په سترګه د کتلو پر ځای، تاسو دا په یو ځواکمنه وسیله بدل کړئ چې د ودې او تخلیق لامل شي؟ هغه شیبه چې تاسو په نیوکو خپل لید بدل کړئ، نو د ځان د پرمختګ، نوښت، او انعطاف لپاره د لوی فرصت دروازه پرانیږي.

په پیل کې، دا طبیعي ده چې کله څوک پر مور نیوکه کوي، مور دفاعي دریځ غوره کوو. زموږ غریزه مور هڅوي چې خپل ځان غوښتنه وساتو، د خپل اعمالو حقانیت ثابت کړو یا په بشپړ ډول داغبرګون رد کړو. مور ښايي ځان تر برید لاندې یا غلط تعبیر کړو. خو کله چې له دې لومړني غبرګون څخه تېر شو، په نیوکه کې یو ډېر ژور څه پراته وي — د زده کړې، ودې کولو، او زموږ د غوره بېلګې کېدو یو چانس.

هر څوک نیوکه کوي، خو معیار یې مختلف وي. خلک د "سم" معیار په لټه کې وي. سم معیار مخکې اړین شرط دی. نیوکه له یو وړاندیز، حقیقت یا عقیدې څخه پیل کېږي. دا د نیوکه کونکي پنځونه نه ده، بلکې د عقیدوي تعصب، انکار، معمولاً دا په رښتیا د وخت له کلتور څخه پرته له نورو تشریفاتو اخیستل کېږي؛ د بېلګې په توګه "آزادي" یا "انسانیت".

نیوکه "انسان" نه دی کشف کړی، بلکې دا حقیقت د انسان له خوا د عقیدوي نظام په توګه ټاکل شوی دی، او نیوکه سرېبره پردې، ښايي له هغه سره هم نظره سرې وي) په دې حقیقت باور لري، په دې عقیده هغه نیوکه کوي. د نیوکې پټ راز یو "حقیقت" یا بل څه دی: دا د هغه ځواکمن راز پاتې کېدی شي.

د نیوکې د بدلون کیلی د نوښت ټکی پدې کې دی چې تاسو هغه څنګه تعبیر کوئ. د دې پر ځای چې نیوکه ځان ته شخصي سپکاوی وګڼئ، هڅه وکړئ هغې ته د یوې هندارې په توګه وګورئ، هغه سیمې درته ښيي چې تاسو پکې وده کولی شئ. هر غبرګون، حتی تر ټولو سخت، کولی شي د وسیلې په توګه وکارول شي ترڅو ستاسو مهارتونه چن کړي، ستاسو نظریات پیاوړي کړي، ستاسو په کړنلارو بیا غور وکړئ. د پیغام پر تمرکز کولو سره، نه د هغې په وړاندې کولو سره، تاسو کولی شئ ارزښتناکه پوهه او بصیرت تر لاسه کړئ چې ښايي په بل ډول له پامه غورځول شوی وای.

د پاڼو شمېره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خبر و لولی

د هنرمندانو يا ليکوالانو مثال واخلي. دوی په دوامداره توگه د خپلو کارونو په اړه نظريات ترلاسه کوي ، چې زياتره له سختو نيوکو سره مخ کېږي. خو هغه کسان بريالي کېږي، چې نيوکو ته غېږ پرانيزي او له دې لارې خپل نوبت لا پسي غښتلی کوي. د دې پر ځای چې ځان سپک احساس کړي څوک چې د دوی کار ستاينه نکوي، دوی يو گام شاته اخلي او پوښتي:

“ ايا زه له دې څخه څه زده کولی شم؟ ” د دې په کولو سره، دوی بهرني قضاوتونه په نوبت او پرمختگ بدلوي . دا د ذهنيت بدلون د ژوند هر اړخ کې پلي کېږي. نيوکې کولی شي په داسې طريقو خلاقيت راوپاروي چې تاسو يې تمه نه لرئ. که څوک ستاسو د يوه پروژې د ترسره کولو په تگلاره نيوکه وکړي، د دې پر ځای چې د نارامۍ احساس وکړي، دې ته د نوي هڅه کولو چانس په توگه وگورئ. دا کولی شي تاسو ته لارښوونه وکړي چې بېلابېلې تگلارې، نظريات، تخنيکونه يا د حل لارې وپلټئ چې مخکې مو په پام کې نه وې نيولي . نيوکې زياتره زموږ هغه نيمگړتياوې رابرسېره کوي چې موږ پرې نه پوهېږو ، او د هغوی په منلو سره موږ خپل د خلاقيت وړتيا پراخوو . تر ټولو بريالي کسان هغه دي چې نيوکه د ناکامۍ په توگه نه، بلکې د غبرگون په توگه تعبير کول زده کړي . دوی پوهېږي چې وده له ستونزو څخه رامینځ ته او نوبت له ننګونو څخه راپورته کېږي. د نيوکې په خلاقيت بدلولو سره، دوی په دوامداره توگه پرمختگ کوي، خپلې پولې له منځه وړي او نوي امکانات کشفوي. د نيوکې پر وړاندې د مقاومت کولو پر ځای، دوی دا د دوامداره زده کړې يوه وسيله گڼي او د منلو غېږ ورته پرانيزي.

تصور وکړئ چې هرې نيوکې ته د دفاع پر ځای په کنجکاوۍ حس سره نږدې شئ . د دې پر ځای چې وپوښتئ، “ولی يې دا وويل؟” يا “هغوی څنگه کولی شي زما په اړه داسې فکر وکړي؟” تاسو پوښتنه وکړئ، “زه څنگه کولی شم له دې څخه د ښه والي لپاره گټه پورته کړم؟” دا ساده ذهني بدلون تاسو ته اجازه درکوي هغه څه چې يو وخت به مو دځنډ په توگه احساس کاوه، په فرصت بدل کړئ. نور به نيوکې د تپي کولو ځواک ونه لري؛ دا به ستاسو د ودې راتلونکي پړاو ته د پرمختگ يوه تر پېښو لاندې ټينگه ډبره وگرځي.

کله چې تاسو نيوکه په دې ډول ومنئ، تاسو لا زيات زغمناک کېږئ. ستاسو ځان ته درناوی نور په بهرني تائيد پورې تړلی نه وي . تاسو پوهېږئ چې نيوکه ستاسو د ارزښت په اړه قضاوت نه دی، بلکې يو چانس دی چې خپل هنر، نظريات، يا کړنلاره نوره هم ښه کړئ. دا د زغم باور رامنځ ته کوي، تاسو ته اجازه درکوي گواښونه ومنئ، نوي شيان وازمايست ، او د خپل خلاقيت پولي پراخي کړئ.

څومره چې تاسو د نيوکې په خلاقيت بدلولو تمرین وکړئ ، هغومره ځواکمن کېږئ. دا د همدې بهير له لارې دی چې تاسو د نوبت او فردي ودې لپاره نوي دروازې پرانيزئ. هغه څه چې يو وخت د انديښني يا ناکرارۍ لامل و، په يوه ځواکمن هڅونکي لامل بدلېږي. هر غبرگون، هر څومره چې کوچنی يا منفي ښکاري، تاسو ته دا فرصت درکوي چې خپلې وړتياوې پراخي او خپله پوهه ژوره کړئ .

نيوکه دښمن نه ده؛ دا يو کنټلست دی. کله چې تاسو پرېکړه وکړئ چې هغې ته د تخليقي ودې د وسيلې په توگه وگورئ، تاسو د هغې ځواک د پرمختگ او نوبت لپاره کاروئ. بل ځل چې تاسو له نيوکې سره مخ شئ، ودرېږئ او له ځان څخه پوښتنه وکړئ، “زه له دې څخه څنگه گټه پورته کولی شم؟” په دې توگه، تاسو هغه څه چې يو وخت به مو سپکاوی احساساوه، په يوه ارزښتناک فرصت بدل کړئ، او د خپل ژوند لپاره د لا لويو امکاناتو دروازې پرانيزئ.

“ د ريښتيني نيوکې هدف نه ستاينه او نه ملامتول دی. په عادلانه توگه توپير کول ، په ټينگه سره بنسټ ايښودل، په هوبنيارۍ سره لارښوونه کول ، او په ريښتینتوب سره جايزه ورکول. دا د انتقاد اصلي موخي او دندې دي. ”

ويليم گلمور سيمز

پای